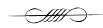

שישמור את ברית המילה, וריבוי המאמינים בהקב"ה יבואו מצאצאיו של אברהם, ועל כך סיימה התורה את הפסוק במילים "וְהָיְתָה לְאָב הַמּוֹן גּוֹיִם", שיפרה וירבה בצאצאים.

ה' וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֵךְ אֲבִרָם וְהָיָה שְׁמֵךְ אֲבִרָהּ כִּי אָב הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךָ:

מדוע הקב"ה שינה את שמו מ'אברם' לאברהם?

✧ **ברכות יג ע"א:** "אֲבִרָם הוּא אֲבִרָהּ"²³ בתחילה נעשה אב לארם ולבסוף נעשה אב לכל העולם כולו.

✧ **רד"ק:** באמצעות שינוי שמו, ביקש הקב"ה לפרסם את הנס, שהאנשים בדורו של אברהם ובדורות הבאים ישמעו ששמו שונה לאברהם, ויעסקו במהות ובסיבת השינוי ובדרך זו יפרסמו את הנס, שעשה לו הקב"ה.

✧ **רלב"ג:** לשינוי שמו של אברהם יש שתי סיבות: א. כדי לשנות את מזלם. שמו (ושם אשתו, שרי) הקודמים מורים על מזל שלא יולידו ולדות, בניגוד לשמותיהם החדשים שמורים על הולדת ילד²⁴, כדברי חז"ל "ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם, אלו הן: ... שינוי השם..."²⁵. ב. הקב"ה שינה את שמו וקרא להם בשם חדש, להורות שהם בריאה חדשה לאחר שנכנסו בבריתו.

✧ **חזקוני:** מנהג לשנות שם לאדם, כשעולה לגדולה, כפי שמצינו אצל שרה, יעקב, יהושע ועוד.

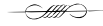
✧ **דעת זקנים מבעלי התוספות**²⁶: בהוספת האות ה' לשמו נעשה אברהם שלם ותמים, שהרי הגימטריה של שמו = 248, כמנין רמ"ח, כנגד רמ"ח איברים שבאדם²⁷.

✧ **אברבנאל:** בהמשך לדברי הקב"ה "וְהָיְתָה לְאָב הַמּוֹן גּוֹיִם", שינה את שמו וגזר שלא יקראו לו עוד בשם 'אברם', אלא 'אברהם'. תוספת האות ה' בשמו מביעה את ההמון הרב שייצא ממנו. מהות שמו הקודם 'אברם' מתחלקת לשנים: 'אב' - מנהיג²⁸, 'רם' -

✧ הערות ✧

23. דברי הימים א' א, כז.
 24. כפי שאמרו חז"ל מדרש רבה מד, י: "אמר לו הקב"ה: 27. מקורו במסכת נדרים לב ע"ב.
 28. כמו שאמר יוסף לאחיו: "וְיִשְׁמְנֵי לְאָב לְפָרְעָה וּלְאָדוֹן תֵּלֵד".
 25. ראש השנה טז ע"ב.
 26. מובא לעיל פסוק א.
 27. לקל בִּיתוֹ" (לקמן מה, ח).

גדול, נכבד. כשציוה אותו על המילה, הוסיף לו הקב"ה את האות ה', לרמוז שיהיה אב המון רם.

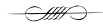

מדוע שמו של אברהם שונה, לעומת יצחק (ויעקב), ששםם לא שונה?²⁹

✎ **אור החיים:** חז"ל³⁰ אמרו "ואברם אינו מוליד". טרם שינוי שמו נולד לו בנו ישמעאל, על אף ששמו לא שונה, משום שלשם 'אַבְרָם' מיוחס ישמעאל, בעוד לשמו החדש 'אַבְרָהָם' מיוחס יצחק וזרעו. השם 'אַבְרָהָם' מביע מהות שונה ועוקר את השם 'אַבְרָם', שגם לו מהות שונה, וזאת בניגוד ליעקב, שאין צורך לשנות או לעקור את שמו, וממילא אין קפידא באשר לשמו.

✎ **דעת זקנים מבעלי התוספות:**³¹ את שמו של אברהם³² נתנו לו הוריו, בעוד שמו של יצחק נקרא מפי הגבורה, הקב"ה הורה לקרוא לו כך³³.

✎ **ריב"א:** השם 'אַבְרָם' ניתן לו כשהיה "בגיותו", לפני שהחל לעבוד את הקב"ה³⁴, בעוד שמו של יצחק ניתן לו על ידי הקב"ה, כפי שנאמר "אַבְל שָׂרָה אֲשֶׁתָּךְ יִלְדָת לְךָ בֵּן וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק"³⁵.

מה גדר האיסור לקרוא לאברהם 'אַבְרָם'?

✎ **ברכות יג ע"א:** "תני בר קפרא, כל הקורא ל'אַבְרָהָם' 'אַבְרָם' עובר בעשה, שנאמר 'וְהָיָה שְׁמֶךָ אַבְרָהָם'. רבי אליעזר אומר: עובר בלאו, שנאמר 'וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֶךָ אַבְרָם'³⁶".

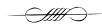
✎ **רד"ק:** מלשון הפסוק 'וְלֹא יִקְרָא' משמע, שבפי האנשים בדורו ובדורות הבאים אחריו ידברו על שינוי השם שעשה לו הקב"ה, כדי להאדיר את הנס, אך לא כתוב שיש איסור לקרוא לו בשם הקודם.

✎ **אברבנאל:** חז"ל³⁷ אמרו שהקורא לאברהם בשם 'אברם' עובר בלא תעשה, לעומת

הערות

29. הריב"א מבאר ששמו של יעקב לא ממש השתנה, ועל כן כתוב אצלו: "לא יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל וְהָיָה שְׁמֶךָ" (לקמן לה, י), כלומר לא ייאמר עליך עוד שלקחת הברכות בעקבה וברמיה, בפרט שמצינו ביעקב שאחר שנקרא שמו ישראל, נקרא עדיין יעקב בכמה מקומות, מה שאין כן באברהם, וכן מבואר בספורנו לעיל.
30. מדרש רבה פרשה מה.
31. מובא לעיל פסוק א.
32. וכן שמו של יעקב ניתן לו על ידי אביו.
33. וכך מבאר רבינו בחיי וכן חזקוני, שמחדד ששמותיהם ניתנו להם על ידי אנשים, (לא על ידי הוריהם), בניגוד לשמו של יצחק שניתן על ידי הקב"ה.
34. מסיבה זו גם שמה של שרה הוחלף, בניגוד לשאר האמהות, משום ששמה ניתן לה בעת שהיתה "בגיותה", כמו אברהם.
35. לקמן פסוק יט.
36. הצל"ח שואל, מדוע הפוסקים לא הביאו את ההלכה הזו, שאסור לקרוא ל'אברהם' בשם 'אברם', כפסק הלכה ומסיק שמוני המצוות לא מנו זאת בכלל המצוות משום שזו רק אסמכתא בעלמא.
37. ברכות יג ע"א.

יעקב, שניתן לקרוא לו בשם זה, הגם שהמלאך אמר לו ששמו ישתנה³⁸, משום שבשם 'אַבְרָם' השתמשו טרם ברית המילה, שינוי שמו במקביל לברית מילה לא היה רק שינוי שם גרידא, הקב"ה עקר את שמו הישן, עשה בו שינוי מהות, ועל כן אסור לקרוא לו עוד בשם הישן - 'אַבְרָם'³⁹. לעומתו, בשינוי שמו של יעקב לישראל לא עקר המלאך את שמו הישן, אלא רק הביע את שמו הקודם - 'יעקב', שיהיה טפל לשם 'ישראל'.

וְהִפְרַתִּי אֶתְךָ בְּמֵאֵד מְאֹד וְנִתְתִּיךָ לְגוֹיִם וּמְלָכִים מִמֶּנּוּ יֵצְאוּ:

לאחר שהבטיח "וְאַרְבֶּה אֹתְךָ בְּמֵאֵד מְאֹד"⁴⁰, מדוע שב הקב"ה ומבטיח לאברהם 'וְהִפְרַתִּי אֶתְךָ בְּמֵאֵד מְאֹד'?

- ☞ **מלבי"ם:** המילה 'גוי' מורה על קיבוץ גדול, שיעמדו ממנו קבוצות רבות, שכל שבט ושבט יהיה גוי גדול. בפסוק זה הוסיפה התורה שהריבוי יהיה גם בכל שבט ושבט.
- ☞ **הנצי"ב מוולוז'ין:** בפסוק זה הוסיפה התורה ברכה מיוחדת לאברהם, לצורך פרסום שמו של הקב"ה בעולם, שזרעו יהיה פרה ורבה בכל חלקי העולם, באופן שיחכימו את כל הגויים בגלויות בארצות שאליהם יגלו.
- ☞ **עקידת יצחק:** השינוי מורה על תוספת הגדולה יותר מזו שנכתבה בברית הראשונה, ברית בין הבתרים.
- ☞ **רבי יעקב קמניצקי:** הריבוי יהיה מעל הטבע, וחידש הקב"ה לאברהם שלא זו בלבד שלא ייחלש כתוצאה מהמילה⁴¹, אלא אדרבא, הוא אף יתחזק מכך.

"וְנִתְתִּיךָ לְגוֹיִם", מי הם הגויים שיצאו ממנו?

- ☞ **מדרש אגדה (סימן ו):** "וְנִתְתִּיךָ לְגוֹיִם" - אלו בני קטורה, וּמְלָכִים מִמֶּנּוּ יֵצְאוּ - אלו בני יצחק.
- ☞ **רש"י:** ישראל ואדום, בניו של יצחק בנו. לא ניתן לפרש שמוסב על שני בני אברהם, שהרי ישמעאל כבר היה חי ולא היה מבשר עליו.

☞ הערות ☞

³⁸. "לא יעקב ימָר עוד שְׁמֶךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל" (לקמן לב, ⁴⁰. לעיל פסוק ב. כט).

⁴¹. באופן טבעי, מי שנימול נחלש כתוצאה מהמילה.

³⁹. באופן דומה ביאר חזקוני.